

Sebastian Dahlgren Axelsson
Tel: 010-698 17 35
sebastian.dahlgren-axelsson
@naturvardsverket.se

PM
2017-09-04 Ärendenr:
NV-04603-17

Ramverk och inriktning för Naturvårdsverkets beställargrupp Konstgräs

Naturvårdsverket konstaterar i rapport 6772 att konstgräsplaner är en av de stora källorna till utsläpp av mikroplaster i Sverige. Det pågår en snabb utbyggnad och förnyelse av konstgräsanläggningar och samtidigt saknas en samlad och utvärderad kunskap om bästa möjliga utformning, skötsel och underhåll för att minska spridningen av gummigranulat och andra föroreningar. Det som driver utbyggnaden av konstgräsplaner är framförallt ett ökat behov av speltid, samt att konstgräset också upplevs som mer attraktivt och inbjuder till spontanidrott i högre utsträckning är exempelvis grusplaner.

Naturvårdsverket och Upphandlingsmyndigheten gör bedömningen att genom att starta en beställargrupp kan beställarna och anläggningsägarna tillsammans, och på ett effektivt sätt, bidra till att lösa problemen som kan kopplas till konstgräsplanerna. Utgångspunkten för beställargruppens arbete är att utbyggnaden av konstgräsplanerna kommer att fortsätta men att det inom design, materialval, anläggning, drift och underhåll finns stor potential till utveckling och innovation. Det är viktigt att beställargruppen har en självständig och teknikneutral roll gentemot leverantörerna, i syfte att åstadkomma så stora förbättringar som möjligt för miljö och hälsa.

Beställargruppens huvudinriktning är att minska miljöpåverkan från konstgräsplaner. Volymmässigt är antagligen fotbollsplanerna störst, men olika typer av syntetiska material används också för lekplatser, förskola/skolgårdar, ridbanor, löpspår i skogen etc. Fokus ligger på problematiken med utsläpp och spridning av mikroplaster och andra föroreningar men även närliggande miljö- och hälsoaspekter kan inkluderas i arbetet.

Beställargruppens uppgifter kan delas in i fyra olika kategorier;

1. Utmaning som kräver innovationsarbete
Genom att flera beställare går samman i en gemensam förfrågan till marknaden skapas en större köpkraft och därmed också starkare incitament för att leverantörerna ska utveckla nya lösningar. Målet är att

nya attraktiva och funktionella produkter och tjänster med minimerad miljö- och hälsopåverkan utvecklas, introduceras och sprids på marknaden. Det kan till exempel handla om att få bort särskilt farliga ämnen och kemikalier, bättre information i leverantörskedjan, material baserat på förnybara råvaror eller nya alternativ till strå/granulat-koncepten.

2. Testning och verifiering

Genom att pröva och utvärdera olika alternativa lösningar, metoder och produkter gemensamt kan medlemmarna dela på kostnaderna och riskerna för att bygga upp kunskap och erfarenhet.

3. Metod- och normutveckling

Genom att enas om metoder, krav och kriterier kan upphandlingar bedrivas effektivare och ge bättre konkurrens på marknaden. Det behöver inte leda till gemensamma upphandlingar utan framförallt om förberedelser inför upphandlingar som genomförs i deltagarnas organisationer eller av andra berörda parter. Det kan till exempel handla om att ta fram rekommendationer om materialval och hur konstgräsplaner kan anläggas, skötas och underhållas för att minimera påverkan på hälsa och miljö.

4. Kommunikation

Beställargruppen ska aktivt sprida erfarenheterna och resultaten av de ovanstående punkterna till anläggningssägare som inte är medlemmar i nätverket.

Mål

- Till år 2020 ha uppnått en radikal minskning av utsläpp och spridning av mikroplaster och andra föroreningar från konstgräsplaner för fotboll.
- Utnyttja synergier så att resultaten också kan bidra till att minska miljö- och hälsopåverkan från andra likartade konstgräs-, granulat- och fallskyddstillämpningar.
- Beställargruppens arbete bidrar till Kemikalieinspektionens Handlingsplan för en giftfri vardag 2015-2020.
- 2020 är beställargruppens metoder, resultat och erfarenheter spridda och kan tillämpas vid upphandlingar, drift och skötsel i en majoritet av Sveriges kommuner.

Organisering

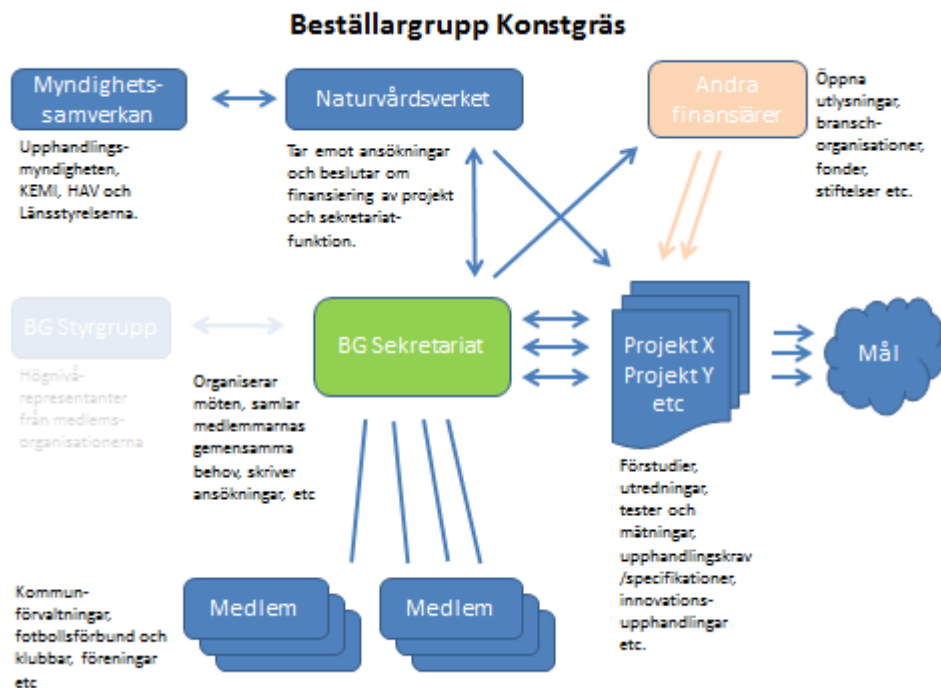

Bild 1: Organisationsschema för Beställargrupp Konstgräs

Naturvårdsverkets roll

Naturvårdsverket styr beställargruppen via det projektavtal som upprättas med beställargruppens sekretariat. Här framgår beställargruppens projektplan och målsättningar för arbetet på kort och lång sikt. Naturvårdsverket kan också påverka inriktningen på arbetet genom dialog i samband med att beställargruppen lämnar in olika projektansökningar till Naturvårdsverket.

Utvärderingar av andra beställargrupper har visat att det är viktigt det finns en stor flexibilitet och möjlighet för beställargruppen att ta egna initiativ. Genom att utgå från medlemmarnas faktiska behov säkerställs att resultaten implementeras, sprids och ger effekt. Det ska därför finnas stor autonomi för beställargruppen och måldokument och styr signaler ska inte vara för detaljerade.

BG Sekretariat

Sekretariatets uppgift är att organisera möten, ta fram beslutsunderlag, sköta administration kring förstudier samt skriva ansökningar om olika typer av projekt som kräver finansiering från Naturvårdsverket eller andra finansörer. Funktionen kan läggas hos någon av medlemmarna i beställargruppen, hos en branschorganisation, konsultfirma eller liknande.

Förstudier, utredningar och projekt

Förstudier kan handla om kartläggningar, mindre utredningar och tester samt olika former av beslutsunderlag. Resultaten från förstudierna kan till exempel vara att gå vidare och starta ett utvecklingsprojekt, påbörja en

innovationsupphandling eller utarbeta nya krav eller kriterier för upphandling. Förstudierna kan finansieras till 100 % inom ramen för Naturvårdsverkets budget för beställargruppen.

Kostnader för beställargruppens övriga projekt, såsom utvecklingsprojekt, demonstrationsprojekt och innovationsupphandlingar, varierar och går inte att fastställa exakt. Finansiering av projekten sker förslagvis via myndigheters och andra finansierares ordinarie utlysningar samt via medfinansiering från medlemmarna.

BG Styrgrupp

Om beställargruppen önskar kan en styrgrupp organiseras. Styrgruppen kan bestå av 4-6 högnivårepresentanter från medlemmarnas organisationer. Syftet med styrgruppen är att påverka beställargruppens strategiska prioriteringar och säkerställa att beställargruppens arbete skapar värde för medlemmarna.

Myndighetssamverkan

Vid styrning och uppföljning av beställargruppens arbete kommer Naturvårdsverket ha en dialog med andra berörda statliga myndigheter, såsom KEMI, HAV och Länsstyrelserna.

Medlemmar

Beställargruppen är förhållandevis permanent och förväntas arbeta tillsammans under ett antal år framåt. Beställargruppen ska bestå av maximalt cirka 25 personer från kommunernas fritids- och miljöförvaltningar, fastighetsbolag, sportanläggningar, fotbollsförbund och klubbar eller liknande. Gemensamt för dem är att de har egen kompetens och mandat formulera relevanta behov, utforma krav och utvärderingskriterium och möjlighet att påverka kommande investeringar och upphandlingar.

Beställargruppens medlemmar förväntas engagera sig och delta på de gemensamma möten som anordnas. Det är också viktigt att medlemmarna på olika sätt bidrar i genomförandet av tester, mätningar och demonstrationsprojekt i sina egna verksamheter. Varje medlem behöver en signerad avsiktsförklaring från ansvarig chef eller liknande för att säkerställa att engagemang och långsiktighet.

Övriga intressenter

För kommuner och andra aktörer, inklusive leverantörer som inte vill eller kan delta som medlem i beställargruppen, ska det finnas möjlighet att ta del av resultat och liknande genom nyhetsbrev, konferenser och olika typer av redovisningar som beställargruppen producerar.

Finansiering av sekretariat, förstudier och projekt

Under 2017 har Naturvårdsverket avsatt 1 miljon kronor för beställargruppens arbete. För åren 2018-2020 är förhoppningen att beställargruppen ska ha en budget på cirka 1,9 miljoner kronor per år. Det inkluderar en fast sekretariatfunktion och finansiering av ett antal förstudier, utredningar och tester. Den exakta fördelningen mellan sekretariat och andra projekt tas fram i samråd med medlemmarna, men utgångspunkten är att sekretariatfunktionen behöver cirka 900 000 kr per år för att fungera ändamålsenligt.

Under 2017 finansieras beställargruppen av Naturvårdsverket, men via KEMI's anslag 1:6, Giftfria och Resurseffektiva Kretslopp. De projekt som ska finansieras inom ramen för beställargruppen måste därför bidra till KEMI's handlingsplan för en giftfri vardag 2015-2020, eller annat arbete som främjar giftfria och resurseffektiva kretslopp.

Länk till KEMI Handlingsplan för en giftfri vardag 2015-2020
<http://www.kemi.se/global/rapporter/2014/rapport-5-14-handlingsplan-giftfri-vardag-2015-2020.pdf>

För varje enskilt projekt skickar någon av Beställargruppens medlemmar en projektansökan till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket kommer därefter bedöma om projektet är förenligt med beställargruppens syfte och mål samt Handlingsplanen för en giftfri vardag 2015-2020. Om dessa krav är uppfyllda kan Naturvårdsverket finansiera projektet genom ett bidrag.

En stor del av finansieringen av de projekt som medlemmarna vill genomföra förväntas också komma från andra finansiärer än Naturvårdsverket. Genom att sekretariatfunktionen skapas förutsättningar att på ett systematiskt sätt arbeta med att söka finansiering via exempelvis stiftelser, öppna utlysningar, fonder och branschorganisationer.